

תמצית חוות הדעת של עו"ד דרור שטרם

11. הצעת החוק היא חוליה שלישית בשרשרת נסיונות לסכול ממוקד של התחרות בעיתונות היומית, בניסיון להוציא מחוץ לשוק מתחרה קיים – ישראל היום. ניסיון בלתי מתוחכם זה מטיח את תמונת המציאות ומנסה להשכיח מהציבור כי כניסתו של "ישראל היום" יצרה תחרות עזה, הדיחה בעל מונפול ("ידיעות אחרונות"), וכי **לולו תתקבל הצעת החוק צפוי השוק לחזור למצב של מונפול**.

12. כניסתו של "ישראל היום" הביאה לירידת מחירים לצרכן, לירידת מחיר בשוק הפרסום, להגדלת שטחי הפרסום ולגיוון וגידול בעמודי העיתונים – כל אלה תוצרים מובהקים של תחרות לשמה.

13. הוכחה ברורה לכך שמדובר בניסיון לא מקצועי ומלאכותי לסכל תחרות – מצויה בעובדה שתופעת עיתוני החינם הינה תופעה מקובלת ולגיטימית בשוקי העיתונות בעולם. מספר לא מבוטל של עיתוני חינם מתקיים זה שנים רבות בארה"ב ובאירופה – בלא שמחוקק כלשהו "המציא" את הרעיון לנסות ולהעיף אותו מהשוק בגלל "חינמיותו".

14. מבט מקצועי על התופעה של עיתוני החינם – שהצעת החוק מבקשת לסלק, מגלה את פניה האמיתיות של ההצעה ועד כמה היא מופרכת במסווה "מלומד": שוק העיתונות היומית הוא שוק דו-צדדי. שוק כזה מתפרנס באופן רגיל בעיקר מהמחיר שמשלמים המפרסמים עבור המודעות שהם מפרסמים בעיתון. מכאן כי אין כל אי נורמליות בכך שעיתון אינו גובה כסף מהוקרא אך גובה אותו מהמפרסם. **מודל תחרותי נורמלי לגמרי** הוא כי עיתון ייכנס לשוק ועל מנת להרבות את תפוצתו וכך להגדיל את האטרקטיביות שלו בעיני ציבור המפרסמים – יימכר משך שנים בחינם, על מנת ליצור בסיס קוראים גדול ונאמן (Installed base of clients).

15. **בעידן בו ישראל מתבררת כאחת המדינות היקרות לציבור במוצרים הנמכרים בה – דרושה אטימות ציבורית מיוחדת כדי להעז ולחוקק חוק הפוגע ביכולת להציע מוצר תקשורת-חדשותי בחינם. במיוחד כאשר מוצרי התקשורת החינמיים הולכים ומתרבים. חשוב לציין כי לא רק "ישראל היום" התווסף לשוק הישראלי אלא גם עיתונים חינמיים נוספים. כן חשוב להזכיר כי ישראל היום אינו מונפול בשוק ואף אינו מתקרב למעמד זה. בשוק העיתונות הכתובה היומית בישראל לא קיים מונפולין כלשהו והוא כיום שוק תחרותי.**

16. בהקשר הזה יש לזכור כי בתקופת המונפול בשוק העיתונות התקיימו, לפי קביעת הרשויות המוסמכות – שורה של הפרות של דיני ההגבלים העסקיים. מאז נכנס "ישראל היום" לשוק הישראלי כמתחרה חדש – שוב לא אירעו הפרות כאלה.

7. במסווה של עידוד ל"תחרות הוגנת" מבקשת הצעת החוק לגרום בפועל לתיאום מחירים: היא מורה על כינוס מחירי העיתונים המתחרים לסף מחיר אחיד גבוה מהקיים (הקרוי בהצעת החוק "תמורה סמלית"), ובכך לפגוע באופן משמעותי בציבור הצרכנים (קוראים ומפרסמים), ולמנוע מגוון של קולות ופורמטים של עיתונות בחתך המקובל בעולם. בכך היא פוגעת גם בבסיס חופש הביטוי, שהוא צידה השני של "מטבע" חופש התחרות. אבל החשוב הוא שברור כי כל בעל עיתון החפץ למכור את עיתונו בחינם – יכונס על ידי הצעת החוק למחיר תמורה סמלית ובכך תושג קרטליזציה של הענף.

8. ההצעה נבחנה גם בהיבט של הטענה ל"מחירים טורפניים". דיני התחרות מוציאים מחוץ לחוק "מחירי היצף" ואם היו מציעי החוק בדעה שקיימת בעיה כזו – היו פונים לממונה על ההגבלים העסקיים כדי שיטפל בתופעה. אך הם יודעים היטב שמסגרת החוק בישראל אינה רואה מקרה זה כמקרה של מחיר טורפני בלתי חוקי. הצעת החוק חותרת תחת חוק ההגבלים העסקיים הקיים ומנסה ליצור "חוק כנגד תחרות בלתי רצויה" הסותר את הנורמות המקובלות בעולם דיני התחרות וההגבלים והעסקיים: חוקי הגבלים כוללים איזונים ובלמים המוכרים ומקובלים בעולם. על פי אלו נדרשת הוכחתם של כמה יסודות שאינם מתקיימים במקרה שלפנינו. ואולם אי התקיימותם אינה "מקרית" ואינה שגגה – היא ההוכחה של חוסר ההצדקה בהתערבות המחוקק במקרה זה.

9. הצעת החוק אינה רק שגויה ונוגדת דיני תחרות; היא אף מסוכנת וראויה לדחייה טוטאלית: במדינה בה יוכל אדם שעיתון זה או אחר אינו לטעמו – להוציאו מהשוק באמצעות המחוקק, ברור לגמרי שהליך החקיקה פשט את הרגל, לא רק משפטית אלא גם ובעיקר – מוסרית וציבורית. הצעת החוק מבטאת פשיטת רגל כזו שכן היא מבקשת להביא בפועל להפחתת התחרות ב"שוק הדעות" על ידי הוצאה של מתחרה ספציפי, שהכל יודעים מיהו.

10. העובדה כי מאז כניסתם של עיתונים המחולקים בחינם כ"ישראל היום" חלפו שנים לא מעטות, ואיש מן העיתונים הללו לא זכה להגיע למעמד של שליטה בשוק והתוצאה היחידה בשוק היא הגברת התחרות וביטול מצב המונופולין ששרר בשוק זה שנים רבות – מלמדת יותר מכל על כך שאין כל צורך אובייקטיבי ואין כל הצדקה לחוקק את הצעת החוק.

הצעת החוק היא אפוא יצור זר, בעייתי ולא רצוי שמקומו לא יכירנו בדיני התחרות בארץ ובעולם. המלצתי, ללא סייג, היא לדחותה בשתי ידיים, כניסיון לא לגיטימי לשבש תחרות באמצעות חקיקה.